ทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

*มารยาท พุ่มโพธิ์**

ในปัจจุบันวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้พัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนได้นั้น นอกจากจะได้รับความรู้จากครูผู้สอนแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ให้มากขึ้นด้วย ดังนั้นผู้เรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการแสวงหาข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่อง

โดยปกติแล้วคนที่เรียนดีได้นั้นสติปัญญามักจะเป็นส่วนส่งเสริมสำคัญแต่อย่างไรก็ตามยังมีส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สามารถจะส่งเสริมให้คนเรียนดีได้ดังเช่น การที่เมดด็อกซ์ (Meddox 1983 : 11) ค้นพบว่าองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้คนเรียนดีได้นั้นจะประกอบด้วย

1. สติปัญญาและความสามารถพิเศษ 50-60%
2. ความขยัน ความพยายาม และประสิทธิภาพของการศึกษา 30-40%
3. องค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อม 10-15%

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการค้นพบของ อีลิซ (Ehrlich 1934 : 3-4) และลินเกรน (Lingren 1969 : 49-51) ซึ่งอีลิซพบว่า นักศึกษาที่เรียนดีนั้นต้องรู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีนิสัยในการรักการอ่าน การเขียน ไม่จำเป็นต้องมีปัญญาที่เฉลียวฉลาดมากมายนัก ก็สามารถประสบความสำเร็จในการเรียนได้เช่นเดียวกันและลินเกรนซึ่งค้นพบว่า การประสบความสำเร็จในการเรียนของนักศึกษานั้น เพราะมีนิสัยในการเรียนที่ดี มีความสนใจในการศึกษาเล่าเรียน ถึงร้อยละ 25 แต่มีผลจากการที่มีสติปัญญาดีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น นอกจากนี้ ฮิลเดรท (Hildreth 1966 : 422) ยังค้นพบอีกว่าคนที่มีสติปัญญาดีมีความฉลาดเฉลียวแต่ต้องประสบความล้มเหลวในการเรียนก็เพราะมีนิสัยในการเรียนที่ไม่ดี ไม่มีระเบียบวินัยในตนเองขาดความสนใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนไม่มีเป้าหมายในการเรียนที่แน่นอน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้นมิได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเดียวจะต้องอาศัยองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ ด้วย การเรียนรู้วิธีการที่จะเรียนการเสริมสร้างนิสัยที่ดีในการเรียนตลอดจนต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องต่าง ๆ นี้เป็นประโยชน์และมีความจำเป็นต่อการเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเรียนเป็นอย่างยิ่ง นักศึกษาที่ต้องประสบความล้มเหลวในการเรียนนั้น ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุของการขาดความรู้ในเรื่องวิธีการศึกษาค้นคว้านั่นเอง

---

*มารยาท พุ่มโพธิ์ นักวิชาการศึกษา 5 หัวหน้างานบริการสารนิเทศ ฝ่ายบริการช่วยการค้นคว้าและวิจัย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ทักษะในการศึกษาค้นคว้านั้น แม้จะเป็นทักษะเฉพาะของแต่ละบุคคลแต่สามารถจะได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อได้เกิดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นทักษะในการศึกษาค้นคว้านั้น นรินทร์ บุญชู (นรินทร์ บุญชู 2531 : 2) ได้กล่าวว่า ทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจะมีความเกี่ยวพันกันอยู่ 2 ส่วนคือ

1. **ทักษะการศึกษา** หรือทักษะในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งหมายถึงทักษะในด้านการฟัง การอ่าน การเขียน และทักษะในการจำ

2. **ทักษะในการค้นคว้า** เป็นทักษะในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่ต้องการ รู้จักวิธีค้นคว้าข้อมูลจากเครื่องมือช่วยค้นคว้า เช่น บัตรรายการ บรรณานุกรม สารานุกรม วารสารและหนังสือพิมพ์เป็นต้น

การฝึกทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้านั้นมีทักษะหลายประการที่จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นรินทร์ บุญชู (นรินทร์ บุญชู 2531 : 6) ได้สรุปว่า ทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่จะต้องได้รับการฝึกมี 7 ทักษะด้วยกันคือ

1. **ทักษะการวางแผนการศึกษา** ซึ่งได้แก่การที่จะต้องรู้จักตนเองการกำหนดเป้าหมายในการศึกษา แรงจูงใจในการศึกษา การวางแผนในการใช้เวลาเพื่อการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมของการเรียนการสร้างนิสัยในการเรียนที่ดี ตลอดจนมีการประเมินผลตนเองด้วย

2. **ทักษะในการฟัง** ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการฟังคำบรรยาย ฟังอภิปราย ฟังการสนทนาสามารถจับใจความในการฟัง และมีมารยาทในการฟังด้วย

3. **ทักษะการอ่าน** ผู้เรียนจะต้องรู้หลักในการอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ รู้หลักการอ่านเร็วสามารถอ่านจับใจความได้

4. **ทักษะการเขียน** ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการจดบันทึกย่อจากการอ่าน การฟัง อย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน กระทัดรัด และมีแบบแผน

5. **ทักษะการจำ** ผู้เรียนจะต้องจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทนทาน มีหลักในการจำ

6. **ทักษะในการสอบ** ผู้เรียนจะต้องมีหลักในการสอบ สามารถใช้หลักการสอบให้เป็นประโยชน์ต่อการทำข้อสอบต่าง ๆ ด้วยดี

7. **ทักษะในการศึกษาค้นคว้า** ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รู้จักใช้หนังสือและห้องสมุด รู้จักใช้เครื่องมือช่วยการค้นคว้า

ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเพราะเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ในการศึกษาเล่าเรียน การเรียนจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องฝึกทักษะให้ดีทั้งทางด้านการวางแผน การศึกษา ทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน การจำ การสอบ และทักษะในการค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งทักษะเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้จากการฝึกฝน และเสริมสร้างลักษณะนิสัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การมีทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้น ลักษณะนิสัยของการเรียนรู้ด้วยตนเองและการจัดการด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งของการมีทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในด้านลักษณะนิสัยการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น สเกเจอร์ (Skagar 1978 : 24-25) ได้อธิบายลักษณะของผู้เรียนรู้ด้วยตนเองไว้ 7 ประการ คือ

1. **เป็นผู้ยอมรับตนเอง** หมายถึง มีทัศนคติในเชิงบวกเกี่ยวกับสถานะภาพการเป็นผู้เรียนของตนเอง

2. **มีการวางแผนในการเรียน** ซึ่งได้แก่ รู้ถึงความต้องการในการเรียนของตนเองวางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้ ตลอดจนมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

3. **มีแรงจูงใจภายใน** ผู้เรียนมีแรงจูงใจอยู่ในตัวของตัวเอง จะสามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งควบคุมภายนอก เช่น รางวัล เป็นต้น

4. **มีการประเมินตนเอง** ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถที่จะประเมินผลตนเองได้อย่างแน่นอนว่าจะเรียนได้ดีแค่ไหน

5. **การเปิดกว้างต่อประสบการณ์** ผู้เรียนที่นำประสบการณ์เข้ามาใช้ในกิจกรรมชนิดใหม่ ๆ อาจจะสะท้อนการเรียนรู้ หรือการจัดวางเป้าหมาย โดยอาจไม่จำเป็นที่จะเป็นเหตุผลในการที่จะเข้าไปทำกิจกรรมใหม่ ๆ ความใคร่รู้ ความอดทนต่อความคลุมเครือ การชอบสิ่งยุ่งยากสับสนอาจจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ และทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วย

6. **การยืดหยุ่น** การยืดหยุ่นในการเรียนรู้ อาจชี้ให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียน การใช้ระบบการเข้าถึงปัญหาโดยใช้ทักษะการสำรวจการลองผิดลองถูก ความล้มเหลวจะได้รับการนำมาปรับปรุงแก้ไขมากกว่าที่จะยอมแพ้ยกเลิก

7. **การปกครองดูแลตนเอง** ผู้เรียนที่ดูแลตนเอง เลือกที่จะผูกพันกับรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง บุคคลเหล่านี้สามารถที่จะตั้งปัญหากับมาตรฐานของระยะเวลาที่ให้และสถานที่ ว่าลักษณะการเรียนแบบใดที่มีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับได้

นอกจากนี้ **กูกลิเอลมิโน (Guglielmino** 1977 : 1-7) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของผู้เรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งพบว่า มีองค์ประกอบ 8 ประการคือ

1. **การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้** คือเป็นผู้มีความอดทนต่อการเรียนรักการศึกษาค้นคว้า ชอบการเรียนการสอนที่ต้องแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อบุคคลอื่น ๆ ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง

2. **มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ** คือเป็นผู้ใฝ่ใจในการศึกษา รู้แหล่งวิทยาการที่จะใช้เมื่อต้องการ สนุกกับการแก้ปัญหา และมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ

3. **ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้** คือเป็นผู้ที่รู้ตนเองดีว่าต้องการเรียนรู้อะไรบ้าง สามารถเรียนด้วยตนเองได้ดี สามารถปรับปรุงแผนการทำงานได้

4. **ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง** คือเป็นผู้ที่รู้จักตนเองรู้ความต้องการของตนเอง สามารถโยงเรื่องที่กำลังศึกษาให้สัมพันธ์กับเป้าหมายที่ได้วางไว้

5. **ความรักในการเรียนรู้** คือเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการที่จะทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ชอบทดลองเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีความชื่นชอบต่อคนอื่น ๆ ที่รักการศึกษาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา

6. **ความคิดสร้างสรรค์** คือต้องเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าตนเองควรหรือไม่ควรเรียนรู้อะไร

บ้าง สามารถค้นคิดวิธีการต่าง ๆ ในการเรียนใหม่ ๆ และด้วยวิธีการที่แปลก ๆ

7. **การยอมรับการเรียนรู้ในอนาคต** คือเป็นผู้มีความต้องการเรียนรู้อยู่เสมอชอบที่จะคิดถึงเรื่องในอนาคต คิดว่าปัญหาเป็นเรื่องที่ท้าทาย และสามารถบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ควรทำ

8. **สามารถในการใช้ทักษะพื้นฐานการศึกษาและทักษะการแก้ปัญหา** คือเป็นผู้ที่มีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟังและการจำ และสามารถทราบดีว่าจะค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้จากที่ไหนตลอดจนทราบเทคนิคในการเรียนตลอดจนสนุกกับการแก้ปัญหา

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าผู้มีลักษณะนิสัยการเรียนรู้ด้วยตนเองจะต้องเป็นผู้ที่มีความรักในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจภายใน ยอมรับความรู้ความสามารถของตนเองและของผู้อื่น มีความรับผิดชอบมีความคิดริเริ่มสร้างสรร มีการทำงานอย่างมีแผนงาน และมีการประเมินผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

การมีทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้นนอกจากจะมีลักษณะนิสัยของการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว จะต้องมีการจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพด้วย การจัดการด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพนั้นได้แก่ การทำงานอย่างมีแบบแผน มีการแบ่งเวลาอย่างมีสัดส่วน และรู้วิธีที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพ ภิญโญ สาธร (ภิญโญ สาธร 2528 : 13-43) ได้อธิบายถึงการจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ หรือ วิธีเรียนอย่างไรถึงจะเก่ง ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ประการคือ

1. **มีแผนการเรียนที่แน่นอน** คือกำหนดเวลาการทำงานไว้ตามตัว เช่นเดียวกับการประกอบอาชีพอย่างหนึ่ง กำหนดตารางเวลาประจำสัปดาห์ วันเวลาไหน จะทำอะไร หากบังเอิญพลาดกำหนดไปบ้าง ต้องหาเวลาอื่น มาชดเชยเวลาเรียนที่เสียไปตอนหลัง

2. **เรียนเป็น** คือ อ่านหนังสือเป็น มีนิสัยรักการอ่าน อ่านหนังสือได้รวดเร็วและสามารถจับใจความสำคัญของเนื้อหาได้ รู้หลักในการอ่านหนังสือ อ่านเอาความคิดจากเรื่องที่ได้อ่านตลอดจนสามารถสรุปเรื่องที่อ่านด้วยวาจา และสรุปด้วยการเขียนบันทึกย่อ

3. **เตรียมตัวล่วงหน้า** และค้นคว้าเพิ่มเติม คนที่เรียนเก่ง จะอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน จะมีความรู้แตกฉาน เมื่อเข้าเรียน และมีการซักถามเพิ่มเติมด้วย

ดังนั้น การจัดการด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การที่ผู้เรียนมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน มีเป้าหมายของชีวิตที่แน่นอน วางแผนการเรียนอย่างเป็นขั้นตอน มีระเบียบวินัย และรู้จักวิธีที่จะเรียนมีความเพียรพยายามมุ่งผลต่อความสำเร็จเป็นที่ตั้ง

บรรณานุกรม

นรินทร์ บุญชู. **การสอนทักษะวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531.

ภิญโญ สาธร. **เรียนอย่างไร จึงจะเก่ง สอบอย่างไรจึงจะได้.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2528.

Eirlich, Engene H. **How to Study Better and Get Higher Mark.** New York: Thomas Y. Growell, 1934.

Gulielmino, Leecy Madson. "Development of Self Directed Learning Readiness Scale," Unpublish Ed.D. **Dissertation.** University of Georgia, 1977.

Hildreth, Geryude H. **Introduction to the Gifted.** New York: McGraw-Hill, 1966.

Lingren, Henry C, **The Psychology of College Success.** New York: John Wiley, 1969.

Maddox, Harry. **How to Study.** New York: Faweett Premier, 1983.

Skagar, Rodney, **Lifelong Education and Evaluation Practice.** Oxford: Frankfurt Unessco Institute for Education, 1978.